

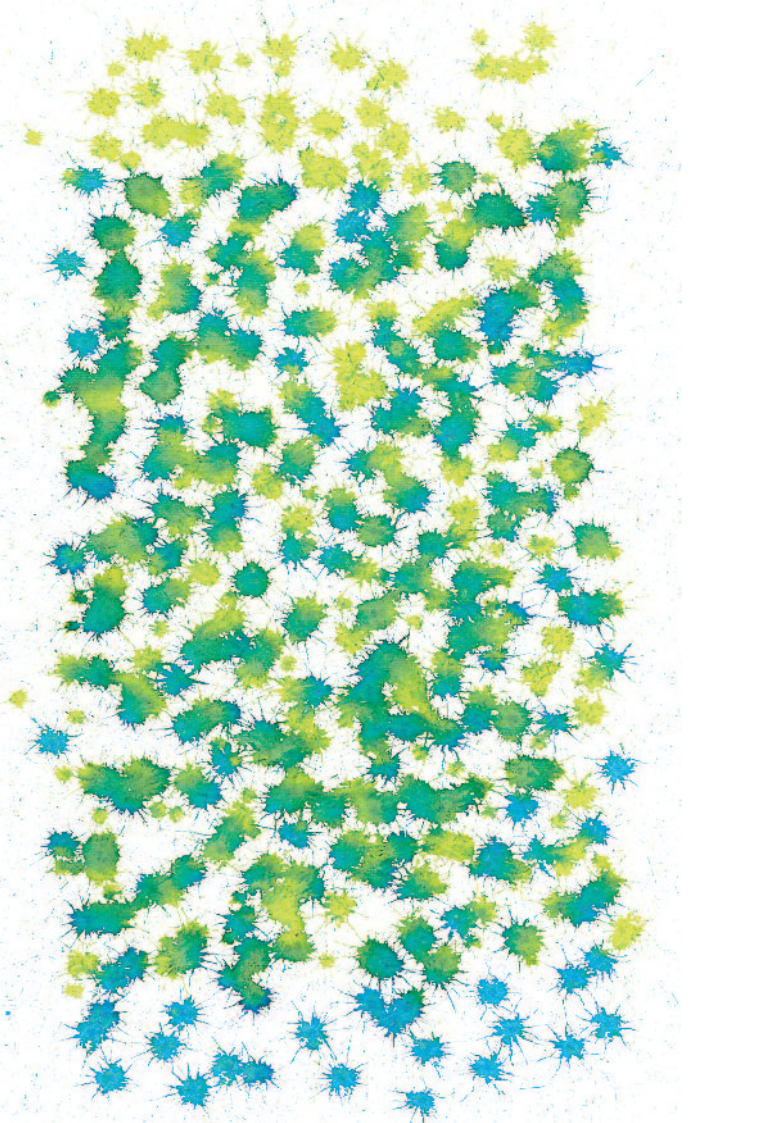
Narcís Comadira

**Dilluns
de poesia
a l'Arts
Santa
Mònica**

**Presentació
de Josep M. Fonalleras**

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Sacs de sorra

Josep M. Fonalleras

No conec cap poeta que hagi parlat tant de poètica com Narcís Comadira. De poètica, és a dir, de la reflexió sobre la construcció del poema i, més enllà de la "maniera", sobre el significat últim del poema, sobre els perquès de la poesia, sobre la transcendència d'una veu que s'alça i juga a favor de la pietat. Compartir l'esgarrifança, "que traspassa / com una llançadora de desig / aquest ordit tan tossut de la vida", és alhora invocar la poesia, "indefensa davant la barbàrie", com una salvació i com una necessitat. Un recer i una obligació ètica. "No volem no servir per res", diu Comadira, "volem que allò que som, llenguatge, llenguatge encarnat en una llengua concreta, tingui sentit. Ens esgarrifa la falta de sentit". La poesia ens colpeix perquè fa que ens preguntem què hi fem aquí; evita, almenys per uns instants, la caiguda en l'abisme de l'absència.

És aquesta, la intensa reflexió que proposa Comadira. I, de fet, tota la seva obra es pot explicar a partir de la pregunta sobre els principis i les regles de la poesia. Com diu Dolors Oller, és una obra que, "observada en el seu conjunt, ofereix una profunda coherència i una línia argumental en la qual l'escriptura esdevé pensa-

ment poètic”, aquell ‘pensiero poetante’ de Leopardi, “una intersecció expressionista de l’emoció i la forma, de la forma amb la idea, i de la idea amb el pensament poètic”.

Recordo que, fa molts anys, en una entrevista que li vaig fer, Comadira parlava dels poemaris com d’un cistell d’aquells d’anar a acaçar bolets. Es convertien en llibre quan el cistell n’estava ple. La base de la columna, del pilar de pedra, és el poema. “La meva unitat poètica favorita és el poema”, diu Comadira. Una entitat que, com ell mateix recorda en aquesta mateixa *plquette*, “acaba en ell mateix, en el seu propi sistema de proporcions i ressonàncies”.

Auden deia que “un poeta pensa que un poema és més important que tot el que se’n pugui dir”. Té tota la raó i potser podríem acabar aquí, perquè “l’indesxifrabla presència” del secret que s’amaga en el poema només la podrà percebre el lector que s’hi acostia, com escrivia Joan Ferraté a propòsit de Carner, amb “el limpio reposar de unos ojos, cándidos y puros, sobre el paisaje abierto en unos versos, unas palabras, un ritmo”.

Potser és per això que Comadira *pensa* la seva pròpia poesia. Per mirar d’entendre els “alegres retorns” a la pàtria (en el sentit que deia Gabriel Ferrater) que proporciona el poema, l’esgarrifança revisitada. Xavier Folch parlava d’un “gust infal·lible per la llengua”, i aquest és, sense dubte, un dels trets fonamentals de l’obra comadiriana. Però va més enllà, perquè la precisió, la conten-

ció, el rigor, són, per damunt de tot, una lliçió moral. La poesia de Comadira, aquesta construcció ciclòpia que s'ha fet a poc a poc, amb maons que ens han parlat del desig, de la memòria, de la naturalesa, de la mort i la pervivència, del pas del temps i de la fugacitat de les passions, de les pedres rebeques que són "simbòliques també en certa manera / d'allò que no es corromp, d'allò que queda, que no passa / com passa tristament la nostra carn", del diàleg amb altres poetes i artistes, la seva poesia, doncs, és, com afirma Dolors Oller, "una escriptura que sorgeix de la relació entre la poesia i la filosofia". És a dir, un corpus d'emoció i reflexió.

De totes les imatges que Comadira ens ha ofert sobre la poesia i sobre la seva poesia, no n'hi ha cap que es pugui comparar, segons el meu parer, a la idea que va deixar anar en la seva investidura, ara fa un any, com a *doctor honoris causa* de la Universitat de Girona. Hi va parlar del "riu del No-res que baixa crescut i ens amenaça". Ell es veia com el camàlic que s'afanya "posant sacs de sorra, poema a poema, per contenir la massa espessa de les aigües anorreadores de la meua llengua i, per tant, del llenguatge i, per tant, del sentit de la vida".

El poema com a baluard i empantanec, com una barricada davant la fúria desfermada del desésser. Una resistència fràgil, però alhora persistent. Humil, però constant. La pietat en forma de sac de sorra. "¿Cada poema un sac de sorra?".

Podria parlar de molts Comadires. De l'amic, del mestre, del que m'ha fet sentir tantes vegades l'esgarifança. Penso en poemes que m'han acompanyat, en poemes que he dit o que m'han dit, en poemes que he compartit. ¿De quin Narcís parlar, però? ¿Del més proper, el d'escenaris coneguts i viscuts? ¿El cosmogònic, el dels períodes sintàctics fluids i cabalosos, el de l'aforisme enèrgic i quirúrgic? ¿El que s'endinsa en la cisterna, en la natura, i sap el nom de cada cosa? ¿El malenconiós, l'elegíac?

He decidit parlar del poeta, del mestre, d'aquell per a qui la poesia és "una màquina verbal destinada a produir emoció". La poesia no fa que passi res en el món real, com recorda Auden, però "en el món interior dels lectors pot produir autèntiques sacsejades". La forma –i, en art, tot ho és– "ha de commoure; commoure l'espina o la intel·ligència".

És a partir de la forma, de la poètica, com arribem a entendre els perquè. O, si més no, els aprenem a formular. Matèria i sentit. Comadira.

Josep M. Fonalleras (1959) s'ha dedicat a l'escriptura des de vessants molts diversos com ara els articles periodístics, els contes, la novel·la, la crítica literària, els relats per a infants, la traducció, la dramaturgia o els llibres de cuina. En l'actualitat és columnista d'*El Periódico* i *El Punt/Avui*. Els llibres *Sis homes* (2006) i *Climent* (2014) han estat premis de la Crítica Serra d'Or de narració i novel·la.

Una altra poètica, sisplau

Narcís Comadira

N'he escrit moltes de poètiques i algunes en forma de poema, és a dir, que ja ho he dit tot. A més, no crec que tingui gaire interès, per no dir cap, saber què pensa o què diu un poeta de la poesia. Els poetes som mentiders, diem una cosa i en fem una altra. És a dir, que la poètica escrita per un poeta gairebé mai s'adiu totalment a la poesia que fa. I és que un poeta ha de ser lliure i aquesta llibertat es posa en marxa precisament quan escriu un poema. Llavors, s'oblida de la seva poètica i escriu el que li dóna la gana. No hi pensa, el poeta, en la seva poètica, escrita, moltes vegades, per acontentar un crític o un historiador de la literatura que li ha demanat per estalviar-se ell la feina de, a partir dels poemes del poeta, establir-la. Segur que aquesta poètica a posteriori, treta dels poemes, seria molt més exacta que no pas la que pugui escriure el poeta, que sempre és poca cosa més que una falsa declaració d'intencions.

Dins de la meva obra, per exemple, "Falconeria" és una poètica. "El poema", també. Així com "Poesia". I és evident que "L'esgarrifança" també ho és, així com

"Confessi6". I tamb6 ho s6n "Speak, memory", "No dir-te'n res", "Ressons", "Al cap dels anys", "Exegi monumentum", "El somni", "Kuros", "Nadal segons Giotto", "Tintoretto", "Balthus", "Lente", "Paisatge amb ruines" i "Quatre paraules". I segurament encara n'hi ha m6s de poemes que s6n po6tiques. Un poeta est6 obsedit amb el seu art i aprofita qualsevol ocasi6, per exemple un poema, per elucubrar sobre aquest seu art, per dir com ha de ser, per adonar-se de com va sent.

Posat a escriure una po6tica en prosa, potser la que ara em satisfaria m6s seria aquella que vaig escriure com a pr6leg del meu llibre *La llibertat i el terror*. En copio un fragment: El poema, com l'edifici, com el quadre, com un suquet de peix, comen6a i acaba en ell mateix, en el seu propi sistema de proporcions i resson6ncies; segons els seu projecte ser6 la seva projecci6, segons la seva ascend6ncia, la seva transcend6ncia. Pot estar ple de citacions d'autors de l'Alta Cultura i ser m6s inh6spit que un c6dol. Pot constar de quatre versos m6s clars que l'aigua i fer-te una infinita companyia. El secret moltes vegades neix i mor dins del mateix poema i el poeta no pot fer m6s que assistir, imp6vid, a la seva indesxifrable pres6ncia. Podem dir-ne com vulguem: art, fervor, cant, lloan6a, poesia, etc. Nom6s ell, aquest secret, fa possibles els alegres retorns. La resta 6s literatura.

Poemes

Les ciutats

He llegit que Morosini,
general, ambaixador
de Venècia, volgué
endur-se les escultures
del frontó del Partenó.

Va fer muntar una bastida,
hi va fer grimpar els esclaus
i, en el moment més difícil,
algun puntal va fallar.
Caigueren homes i estàtues.

Decebut, el general
va abandonar el seu projecte.
Ell les volia senceres.
Els trossos allà escampats
varen servir per fer cases.

Molts savis han meditat
sobre el sorprenent misteri
de poder crear bellesa
a partir d'un bloc de marbre.
Pocs sobre el camí contrari:

treure un carreu escairat
del tors d'algun déu antic,
convertir en grava una Venus,
poder trepitjar llambordes
fetes de membres sagrats...

Així s'han fet les ciutats:
construïdes lentament
amb pedres que ahir van ser
vides humanes: amors,
sofriments que ningú no recorda.

Ciutat d'infantesa

Et sento lluny vella ciutat d'infant
voltada de tants plàtans, de l'escorça
de cegats passadissos, d'orenetes,
de captards lluminosos de campanes.

No tornaran els olis ensucrats,
el cotó fluix, les hores de desesma,
la cera verge i els soldats rendits
trepitjant els clavells i la ginesta.

Ni les roses badoques dels jardins
ni les fràgils, alades xeringuilles,
serpentine de tint descolorit
al cartipàs de les taques de tinta.

No tornaran les flors grogues del riu,
somriures, els pecats, la regalèssia,
meibes i vambes dels estius perduts,
xafogosos migdies de piscina.

Cap pols de guix no em tacarà les mans
quan, al retorn d'una inútil pissarra,
dugui el fracàs d'un teorema absurd:

que el quadrat de la suma dels records
no pot omplir ni una meitat de vida.

Falconeria

Ara sóc un falcó i sobre la mà m'aferro
del meu senyor. Respiro l'aire net del matí
i l'olor del vellut i les martes, la suor dels cavalls,
el fenc petjat, els vapors
que pugen de la terra.

Herbes i flors menudes, tapís gemat que veuré
des de dalt, quan en cercles, magníficent,
observi els meus dominis, la prada, els arbrissons,
el rierol, la llebre esmunyedissa.

I els cavalls, els gossos i el senyor,
amb els seus cavallers i el falconer major,
patges i servidors, tots iguals de petits,
repartits sobre el prat...

Ara el senyor m'ha dit: vull una llebre grossa,
flairosa de llentiscle (el meu senyor és poeta),
mentre m'acaronava el plomatge amb el dit.
Jo em sento emperador, enfilat a la mà del senyor,
amb la meva caputxa de cuir plena de cintes.

Hi ha moviment, xivarri, renills i piafar,
i els mossos de canilla que deslliguen i aquissen els gossos.
Ja s'acosta el moment, el senyor m'amanyaga,
vol una llebre grossa, flairosa de llentiscle
(jo també sóc poeta). El cor em bat amb força.
I ara, en aquests moments, jo sóc l'amo i senyor
del món i de la gent. Tots a dins dels meu cercle,
pendents de mi, esperant com em perdo i retorno,

com el meu vol es va cenyint, calcula,
veu la llebre temorenca.
Els ulls són com sagetes, les urpes s'aguditzen
i un vertigen dolcíssim m'aclapara.
Cel i terra són u, arbres i núvols, l'herba i la pell
esquerpa de la llebre. No veig res, una força
se m'endú cap avall, cap al pou del no-res,
i baixo com un llamp. ¿Per quina
voluntat em regeixo?
¿Quina és la força obscura que se m'endú, quins fils
mouen les meves ales, quin foc
pot escalfar
tant la sang del meu cos?

Ara, a les urpes, ja hi tinc la llebre morta,
olorosa de terra i de llentiscle.
Tot s'ha acabat, ja s'ha ensorrat l'imperi.
El falconer major
em deixarà esquinçar un tros de fetge càlid...
Riurà el senyor amb els seus amics; després,
i amb el meu caputxot tot ple de cintes,
em sentiré ridícul.

Allò que fa oblidar-se, dura sempre tan poc!

Cisterna

Ni les clivelles de la pedra calcària
on tenen les sargantanes el seu secret imperi
i pugen per l'escorça del garrofer, sempre vibrants,
ni aquesta terra cansada, de camps abandonats
on la savina abraça la figuera feixuga
i els ametllers eteris posen el seu verd àcid
sobre el més immutable, tranquil, de l'olivera,
sinó aquest cor ombrívol,
aquesta entranya fèrtil que conserva
tots els plors de l'hivern i en sap fer vida
latent. Per ella
l'estiu angoixat de cigales
que es veu cremar la pell mentre impassible mira
com es fan vells els arbres, com s'assequen
branques i camps enyorosos d'arades, es torna tendre.
Per ella, també,
tota altra sequedat es veu reconfortada.

A sol batent, en la nit més obscura,
tresor de cristalls fresquíssims,
reserva de memòria,
cova d'amor, cisterna...

Triomf de la vida

Into something rich and strange
William Shakespeare

Vida, tu, ¿d'on sorgeixes?

¿Quin afany poderós
pot desvetllar-te mínima
al més imperceptible
pòsit dur de la pedra?

¿De la pols mineral
que va, s'alça i es mescla
al metall decidit,
pur en cossos perfectes,
en macles de pirites,
o suspès en argiles,
en la carnal ortosa?
¿Del cristall absolut,
guspira d'oliví
al magma corsecat
de la pedra volcànica?

Llisques damunt del quars,
llum en la llum del nombre,
absorta en els teus límits
eterns però amb llavor
d'un destí molt més alt
que passa per la dura
mancança de la forma.

Gasos, vapors, sacseig
en boires absolutes
damunt estanys de febre!
En la caiguda arrela
la mínima estructura.
Tendresa imperceptible
del codi més lleuger,
immarcescible llei,
neguit etern, neguit
de retornar al cristall
mental del pensament.
Neguit enterc del líquen,
neguit carnós del fong,
doll fresc de la falguera,
música de l'espora!

¿Quin miracle congries
en el teu créixer, tany,
passió de la saba,
esclat fugaç, projecte,
cristall vivent, imatge
del passat i el futur,
diamant de la flor,
misteri de la rosa?

Per tu es veuen pagades
les hores més obscures,
l'herba i la vinya verge,
la blava genciana,
el saüquer, el gerani,
l'estàtica palmera,
l'olivera, el llorer,
tota la flora alpina
avesada a les neus,
al vent glaçat que exhorta
a acceptar el més humil
destí d'obscur rizoma,
esperant primaveres
sempre massa fugaces;
la flora tropical,
sempre exsudant febrosa,
perdent-se sempre extensa
en fulles generoses,
grandiloqüent, i sempre
tenebrosa de verd,
movent-se lentament
pels camins de l'excés,
voraç d'ella mateixa.
Que es podreix i reneix.

Ah! Carnívores flors
que us nodriu de la flor
mòbil que no enteneu,
gràcil insecte, lliure

flor de tanys vagarosos,
corol·les d'ales, èlîtres;
mosca, joiell i màquina,
escarabat absurd,
cantàrida, maragda
viatgera, i tu, grill,
ritmador dels estius,
abegot insistent,
abella industriosa,
mare de mels i ceres.
I tu mantis llenyosa,
llagosta de rostoll,
enyorosa de fulles,
encara emmirallant-te
en passats vegetals,
branquilló de bambú.
Tu ofidi lliscós,
doble llengua que escolta
ritmes passats de tronc,
que avances cap a sangs
calentes, verinoses,
tu, nus que estreny dolcíssim.

Tu anguila germana,
que acompleteix el cicle
de la roca al fangueig,
del rierol al mar:
llampec nocturn de lluna!

Tu peix esmunyedís,
obscur al teu reialme
d'aigües dolces, salades.
Peix que et menges el peix,
peix que pastures algues.

Tu tortuga oblidada,
iguana, cocodril,
mandíbula implacable,
dents de tots els terrors.
Tu, llangardaix humil,
de pell resseca i trista,
vell prematur, i tu,
la gràcil sargantana,
regina de clivelles,
artifici d'or verd,
¿de quines mans d'orfebre?

¿Quin destí cap al seny,
quin foc d'ardent desig
et va escalfar les sangs,
quins fils desconeguts
et van tesar les ales
i et vas alçar potent
des de la roca esquerra,
àliga, emperadriu
dels països celestes?

¿Quin cabal de tendresa
s'amaga al plomissol

del pit-roig, del pinsà,
de la lleu cadernera,
del rossinyol ocult
que canta en els fondals?

¿Quin afany clous, falcó,
en els teus cercles tràgics,
glòria dels ocells?
¿I tu, agró maldestre,
pescant entre canyissos?

¿Cap on vas tu, castor,
construint, enfangat,
musell dolç, cua plana?
¿Llúdriga pescadora,
suavíssim ermini?
¿Tu, cavall comprensiu,
tu, ase humiliat,
tu, gat, tu, ós, senglar,
tu, gos, tu, lleopard,
tu, vaca mugidora
d'ulls immensos, lleó
que devora la daina,
cérvol que fugí del tigre,
llop que fugí de la fam,
home que fugí de l'home?

Home, pou de terrors,
¿sents només a la sang

espessa de tants canvis
el desig de la pols,
de retornar al no-res?

Per un destí tan llarg,
fatigós de metalls,
d'ales, de sangs glaçades,
d'urpes i de renills,
d'astes, d'ullals, de becs,
de plomes i d'escates,
de tendresa i d'oblit,
d'astúcia i de caça,
d'instints empresonats,
fes teu el teu viatge!

Torna al teu nombre pur,
torna't vida més alta:
cicle d'un altre cicle:
matèria, esperit,
voluntat i desig,
mineral i vapor:

vida i no-res fets un
sol sentit del sentit,
sol sentit sens sentit.
(Llibertat, llibertat
d'escampar-se i vagar
pels espais sense cloure's
en el Nom que, lligant-nos,
ens fa llavor més lliure!)

Jo en el Tot i en el Nom
que encercla tot impuls
generós, recobrant-me.
Trobant-me en tu i en tots,
en el Tot i en el Nom
que comprèn i ens comprèn,
que ens afirma negant-nos.
Nom reclòs en el Nom,
extasiat del Nom,
Nom, amor pur del Nom,
Nom, cristall del seu Nom.

L'esgarrifança

Quan em llegiu —ara fantasiejo—,
vosaltres, els poetes
adolescents dels temps que han de venir,
i em desxifreu, tan pacients, a cop
d'il·lusió, intuïció i diccionari,
potser pensant en quins estranys costums,
en quina llengua tan misteriosa
d'esses sonores i sordes, pronoms
febles enclítics, guionets i apòstrofs,
com un missatge de guerra xifrat,
que no l'entengui
l'enemic del futur, ¿travessareu
el temps amuntegat darrere vostre
i davant meu, ja ben perdut per tots,
i entrareu a les meves paraules desolades,
ruïnes d'una història inconnexa,
per trobar allò que us fa, allò que em fa
a mi com els vells mestres, a vosaltres
com jo, ni vell ni mestre però atent
a aquesta esgarrifança
—que no es perdi!—
que traspassa
com una llançadora de desig
aquest ordit tan tossut de la vida,
i deixareu també fragments en llengües
que es perdran com la meva
per tal que us els desxifrin

altres adolescents
d'altres temps que vindran —tot per l'esgarrifança!—,
i així de temps a temps,
d'un codi a un altre codi,
sempre el mateix missatge vagarós
—ramades populoses de paraules—,
fins a la fi dels segles
si és que hi ha fi dels segles?

Speak, memory

Parla, memòria,
però no ho diguis tot.
Calla les coses
més tèrboles, més tristes,
les que ens revelen
tal com som de debò.
Mantén l'engany,
sigues bona minyona,
desa el farcell
dels records tenebrosos
molt temps encara
al calaix de l'oblit.
Fins que acceptem
el cruent sacrifici
de veure'ns nus
del tot i espellifats,
la carn oferta
i l'esquelet de l'ànima.
Llavors aboca,
crema, devora, arrasa,
mostra el terror
que has celat tan fidel.
Digues-ho tot.
Llavors parla, memòria.

Nadal segons Giotto

Cappella degli Scrovegni

Hi ha el bou i hi ha la mula
i hi ha la menjadora
i sant Josep, que pensa,
cara a l'espectador;
i un ramadet d'ovelles
i una cabreta bruna
i dos pastors d'esquena
que miren l'enrenou
que fan, sobre la cova
—la cova que no és cova—,
cinc àngels voleiant.
Cinc àngels que voleien
fent clares ballmanetes
davant d'un cel de fosca
que va perdent el blau.

I, al fons de tot de tot,
hi ha unes muntanyes grises,
fetes de roca dura,
tallades com cristalls.
I davant les muntanyes,
a un relleix de la penya,
estricte, hi ha el portal
—que no és un portal—.

És un soplug de fusta,
precís, clar d'estructura,
senzilla arquitectura
per confegir un cobert.
I en el seu àmbit pobre,
hi ha la Verge Maria
i el Nen, que és la Paraula,
i que ara no diu res.

I treu el cap, sol·lícita,
en un racó, una dona,
i tot està aturat
en un moment etern.
I els nostres ulls sorpresos
s'ho miren, i una llàgrima
va congriant-se, càlida,
al cor del nostre hivern.

Per en Ferran, amb un Milosz al fons

Caminàvem. La tarda
s'esllavissava lenta cap al vespre.
En un fonal, cantava un rossinyol
darrere una cortina de vidalbes.

En la calma de juny, els blats madurs
anunciaven una collita plena.
Als marges, pèsols d'olor; als camps,
blauets i gladioles.

Tota la glòria del rei Salomó
semblava al nostre abast.

Caminàvem. Tu filosofaves:
–Tems i Bellesa –deies– són conceptes
que no es deixen lligar per la raó.
D'això ja fa molts anys.

I ara tu ja no hi ets, ni aquell dolç rossinyol
que cantava amagat.
No en queda res de tota aquella glòria
que gosava prometre'ns la vida.

Ho dic, més que amb dolor,
amb un gran desconcert.

En lloança de les pedres rebeques

Si Auden va cantar la pedra calcinal
perquè la dissol l'aigua i es deixa afaçonar,
perquè, lenta, s'omple de gorgs i coves,
perquè cau gota a gota, desfeta,
i es torna estalactites i estalagmites,
perquè a les seves clivelles gairebé sense terra
hi creix la farigola o potser un pi retort i escardalenc,
jo ara vull cantar unes pedres més dures.
El granit, per exemple, una pedra difícil,
amb les vetes de quars, el guspireig de mica, el color
gris o rosat. I m'agrada el granit perquè forma
espadats vora mar, perquè contra el granit
hi baten les onades de tempesta, perquè només els segles
el poden triturar, fent-ne platges de sorra granada,
perquè a l'alta muntanya, és la neu qui l'esberla,
qui el trenca i en fa trossos, el transforma en tartera,
però mai el granit no permet que l'aigua o que la neu
hi excavi balmes, còrrecs amagats, no, el granit
solament es trenca i, cantellut, acaba fent-se sorra,
o abans, arrossegats per un doll d'aigua clara,
xoquen entre ells els trossos i dringuen i s'arrodoneixen
i es fan palets i macs i, més menuts, acaben
sent un pedrigoleig de confits.
També el basalt, premat pels sotracos de la terra,
canto, que és dur i és negre i fa columnes en cingles
i en penya-segats, en territoris on fa segles i segles
els volcans escopien lava i bombes ardents.

I també la pissarra, negra i bituminosa,
amb reflexos de plom i taques de rovell,
que es deixa tallar a llesques, per tornar-se trespol,
per tornar-se teulat,
perquè l'aigua hi rellisqui o la neu hi reposi en grans tous.
La pissarra que el mar i els rius i el vent
la poden tornar còdols
i així hi ha platges negres que besa la mar blava.
I el marbre, és clar, el marbre blanc, de gra menut
com de pasta de sucre, més feble, servicial, que ha donat
cos
a estàtues immortals, als frisos del Partenó,
que flamegen al British, a Londres; o al David,
que es dreça, insomne, a Florència, a l'Acadèmia.
El marbre blanc de Paros o el marbre de Carrara.
I fins i tot la pedra, familiar, de Girona,
canto, que és grisblavenca o de color de mel, plena
d'animalets fossilitzats, que s'ha fet catedral,
ampla i majestuosa.
Totes pedres rebeques, més fortes
que la tova calcària, que es fon i que s'adapta,
totes pedres rebeques que ofereixen
més resistència,
pedres que són simbòliques dels esperits tossuts.
Simbòliques també en certa manera
d'allò que no es corromp, d'allò que queda, que no passa
com passa tristament la nostra carn.

Valle d'Orcia

Si només fos el fet d'una capella
entre un grup de xiprers dalt d'un turó,
segurament la seva imatge
mai no se'ns quedaria gravada al fons de l'ànima.
És la forma la que ens impressiona,
la blancor dels murs, el frontó,
les proporcions, la qualitat dels arbres,
la seva edat, l'aspresa
obscura de la tofa, la punta arrodonida,
i el turó, la dolcesa del turó,
ara daurat pel blat madur,
la seva corba amable.
I els segles aturats.
Una perfecció que ve del fons del temps.

La llum del sol de la tarda s'hi entreté,
embolcalla xiprers i capella,
rellisca sobre el blat granat,
sobre l'aspror perfumada i mescla,
sàviament, l'antigor pagana d'un temple
amb la pietat cristiana.
Un ordre. L'acceptació del dolor,
la dignitat d'aquesta acceptació.

No costaria gaire pensar que hi ha unes nimfes
coronades de roses dansant entre els xiprers
o una noia pagesa que porta flors silvestres

–pèsols d'olor, blauets, xuclamel, gladioles–
a la marededéu de dins de la capella.
No costaria gaire, però quedem-nos
amb el pur escenari,
amb la llum i el perfum
i el sentit de les formes.

Quedem-nos amb això, amb aquesta visió
que sembla màgica, però que és obra
de la raó i de l'esforç humà, amb l'ajut –no li neguem–
de la naturalesa. La màgia no existeix, en tot cas,
és obra nostra, la provoquem nosaltres.
I ara, aquí, en el paisatge
d'aquesta *valle* d'Orcia només penso
com m'ho faré per aprendre
a sobreviure els instants. Cada instant
sobreviscut
s'alça com una gran victòria
sobre la mort.

I així em deixo portar per les ones del blat,
per les taques dels xiprers verdfosc,
pel sol que es pon lentament
sobre els turons d'aquest domini màgic.
Finalment, tanco els ulls i m'abandono
al tendre rierol de llum que em canta a l'ànima.

Llengua meva malalta

Quantes vegades t'he escoltat
venir de lluny,
del fons de quina sang? De quines goles
obscuras, veus de pastor, veus de mariner,
crits de soldat, gemecs
d'amor o de força
en còpules perdudes segles enrere?
Sobretot en la veu dels poetes t'he escoltat,
lluny lluny en la de Llull, aspra de mata escrita,
lluny lluny en la de March, esqueixat pel defici,
ells són la mina oculta, l'origen.
I més a prop, en la de Verdaguer
que et convertia en grumoll de la terra,
ambició i desig,
i en la de Maragall, una mica escantonada,
però poèticament pura,
i en la veu de Carner, qui millor t'ha escoltat,
qui millor t'ha fet ressonar, duent-te
fins a les meves nits de dolor, dolor profund
perquè sento aquella deu com minva,
com s'assequen els còrrecs, ja tots d'incertitud,
per dir-ho amb Ferrater,
que et va omplir d'intel·ligència.
Sí, esclar, sempre ens quedas, eixuta i malgirbada,
inflada de pedanteria, en la veu dels polítics
i dels que parlen en les tertúlies i en les tribunes
de papers i pantalles.

Jo t'he vetllat de nit molts dies teus terminals,
t'he servit
amb passió, amb dolor, amb plaer,
però amb el buit enorme, insondable,
de saber-me tan lluny d'aquell doll poderós
que ens regava la terra, aigua viva, feraç.
Jo ara gairebé em sento com un cuc
obstinat que es pregunta sum dignus?

Però potser pel meu esforç i pel d'altres com jo
sobreviuràs,
llengua meva malalta, pàtria meva.
Després de tot encara ets viva
i encara sóc capaç de confegir per tu
un poema, potser una mica escanyolit, metafòric,
d'alocs de torrentera, d'ametller i de ginesta,
de fonoll perfumat i d'olivarda,
i encara un altre on jo faré que parlis
de sang i sofriment, de solitud, de crims,
de malgovern, de mentida i oblit...

Accepta-me'ls tots dos. Digne o no,
sóc aquí per ajudar a salvar-te.

Biobliografia del poeta

Narcís Comadira. Girona, 1942. Escriptor i pintor. Ha conreat sobretot la poesia. Ha publicat *La febre freda*, dins *Cinc poetes de Girona* (1965), i *Papers privats* (1969). El recull *La llibertat i el terror. Poesia 1970-1980* (1981) aplega *Amich de plor...* (1970), *El verd jardí* (1972), *Un passeig pels bulevards ardents* (1974), *Les ciutats* (1976), *Desdesig* (1976), *Terra natal* (1978) i *Àlbum de família* (1980). Posteriorment ha publicat els reculls *Enigma* (1985, Premis de la Crítica Serra d'Or i de la Generalitat de Catalunya), *En quarantena* (1990, Lletra d'Or, Premi Ciutat de Barcelona i Premio de la Crítica 1991), l'antologia *Somnis i runa* (1992), *Usdefruit* (1995), *Lírica lleugera* (2000), *L'art de la fuga* (2002) i el volum *Formes de l'ombra* (2002) que reuneix tota la seva obra poètica publicada fins llavors. Posteriorment, ha publicat *Llast* (2007) i *Lent* (2012). És també autor dels llibres de prosa *Girona. Matèria i memòria* (1989), *Fórmules magistrals* (1997, segona edició 2011), *Sense escut* (1998), *L'ànima dels poetes* (2002), *Camins d'Itàlia* (2005), *Forma i prejudici* (2006), *Dies de França* (2008), *Les paraules alades* (2011) i *Marques de foc* (2012). El 2014 ha aparegut tota la seva poesia reunida en un volum: *Poesia 1966-2012*. Una extensa antologia traduïda al castellà, *El arte de la fuga. Antología del autor*, ha estat publicada a Ediciones Cátedra, de Madrid, el novembre de 2015. El seu últim llibre de poesia és *Manera negra* (2018).

Com a traductor de poesia és autor d'una extensa antologia de *Poesia italiana* (1985) i de *Poesia italiana contemporània* (1990), i, sobretot, ha traduït els *Cants*, de Giacomo Leopardi (2004, Premi Ciutat de Barcelona de Traducció), així com, en col·laboració amb Joan Ferrer, *Càntic dels Càntics de Salomó* (2013).

El 1991 s'inicià com a dramaturg amb *La vida perdurable* (1991, Premi de la Crítica Serra d'Or i de la Crítica teatral de Barcelona), obra a la qual havia precedit la peça curta *Neva* (1990), després seguiren *L'hora dels adéus* (1995), *El dia dels morts. Un oratori per a Josep Pla* (1997), *Pinsans i cadernereres* (text per a un espectacle de Xavier Albertí) i *Al cel. Un oratori per a Jacint Verdaguer* (2009). L'estrena de la seva obra, *L'Hort de les Oliveres* (una òpera de Catalunya), va tenir lloc al Teatre Nacional de Catalunya el 13 de maig de 2015. El juny del mateix any es va estrenar a Barcelona, a l'espai Born, *Un aperitiu al Flore. Una trobada imaginària entre Josep Carner, Josep Pla i Mercè Rodoreda*. El seu últim text teatral és *Els fills. Un quartet*, que encara és inèdit.

Per al teatre ha traduït De Filippo, Molière, Txèkhov, Pasolini, Pirandello, Vercors i Goldoni. La seva obra *La vida perdurable*, ha estat traduïda al francès i publicada per Éditions de l'Amandier (París, 2005). Va ser representada a París, Théâtre du Lucernaire, amb el títol de *La Vie éternelle*, dirigida per François Joxe, el setembre de 2007. També, el mateix director la va portar al Festival d'Avinyó de 2008.

Com a pintor, ha donat a conèixer la seva obra en nombroses exposicions. És autor del mural *Poi s'ascose nel foco che li affina*, al vestíbul de la Facultat de Lletres de la

Universitat de Girona, i del tríptic *Elogi de la pedra de Girona* a l'escala de l'alcaldia de l'Ajuntament de la mateixa ciutat. La seva exposició *Comadira. Cinquanta anys de pintura. Una antologia*, ha tingut lloc al Museu de Montserrat i al Museu d'Art i a la Fundació Fita, de Girona, del juny de 2010 al gener de 2011. Del gener a l'abril de 2015 va tenir lloc a l'Espai Volart, de la Fundació Vila Casas, a Barcelona, l'exposició *Obres amb arbres i altres vegetals*: gran mostra cronològica i temàtica, una selecció de la qual va ser exposada a París, pel maig del mateix any, al Centre Catalan de la Sorbonne.

Poesia

La febre freda. Girona: DCP, 1966.

Papers privats. Barcelona: Les Hores Extres, 1969.

Amich de plor. Girona: QPP, 1969.

El verd jardí. Barcelona: Ed. 62, 1972.

Un passeig pels bulevards ardents. Barcelona: Revista Els Marges, 1, 1974.

Les ciutats. Barcelona: Vosgos, 1976.

Desdesig. Barcelona: Ed. 62, 1976.

Terra natal. Barcelona: La Gaia Ciència, 1978.

Àlbum de família. Barcelona: Quaderns Crema, 1980.

La llibertat i el terror. Poesia (1970-1980). Barcelona: Ed. 62, 1981.

Enigma. Barcelona: Ed. 62, 1985.

En quarantena. Barcelona: Empúries, 1990.

Somnis i runa. Antologia a cura de Rossend Arqués. Barcelona: Proa, 1992.

Usdefruit. Barcelona: Empúries, 1995.

Lírica lleugera. Barcelona: Ed. 62 - Empúries, 2000.

L'art de la fuga. Barcelona: Ed. 62 - Empúries, 2002.

Formes de l'ombra. Poesia 1966 - 2002. Barcelona: Ed. 62 - Empúries, 2002.

Llast. Barcelona: Ed. 62, 2007.

Lent. Barcelona: Ed. 62, 2012.

Poesia 1966-2012. Barcelona: Ed. 62, labutxaca, 2014.

Manera negra. Barcelona: Ed. 62, 2018.

Aquesta selecció de poemes
de Narcís Comadira
es publica el 2 de desembre de 2019
amb motiu del recital del poeta
dins el cicle Dilluns de poesia
a l'Arts Santa Mònica, Barcelona.

**Dilluns de poesia
a l'Arts Santa Mònica
2019**

**Totes les sessions tindran lloc
a l'Arts Santa Mònica
els dilluns a les 19 h**

Arts Santa Mònica

Centre de la creativitat

La Rambla 7

08002 Barcelona

T 935 671 110

artssantamonica.gencat.cat

Entrada lliure

Mitjà col·laborador:

NÚVOL

Amb la col·laboració de:

AELC
ASSOCIACIÓ D'ESCRITORS
EN LLINGÜA CATALANA

Organització:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Institució
de les Lletres
Catalanes

SANTAMÒNICA